

Bohuslav Tablic (1769 – 1832) a zdravotná výchova detí

MUDr. László Kiss, CSc., dr. habil.

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, Bratislava

Pediatr. prax, 2019;20(4):186

V roku 1977 vyšla brožúra s názvom *Prehľad dejín zdravotnej výchovy na Slovensku*. Citujeme z nej: „Bohuslav Tablic, zameraný predovšetkým na literárnu vedu, napísal podľa cudzích vzorov dielko *Kratičká dietetika* (Vacov 1819), určená najmä pre slovenské školy. Zdôrazňuje význam zdravia pre každého a dietetiku definuje ako „poriadok spôsobu života“. Zaoberá sa i otázkou hygieny, čistoty a závere zahŕňa pravidlá životosprávy pre starších ľudí.“

Dnešného čitateľa iste prekvapí „málovravnosť“ autora citátu – inak poprednej historičky medicíny – veď neuvádza ani základné biografické údaje, ani bydlisko, ani povolanie Tablica. Nuž, stačí si uvedomiť rok vydania a ihneď pochopíme deficit údajov: v období reálneho socializmu nebolo žiaduce viac skloňovať meno evanjelického kazateľa. Pretože Tablic bol predovšetkým kňazom!

Narodil sa 5. septembra 1769 v Českom Brezove (Novohradská župa). Študoval v Dobšinej, na evanjelickom lýceu v Bratislave a na univerzite v Jene, kde sa popri filozofii, teológii venoval aj štúdiu medicíny. Stal sa evanjelickým kazateľom, najväčšiu časť života prežil v Kostolných (Hontianskych) Moravciach. Bol významným básnikom a učencom

literárnej vedy – jeho štvorzväzkové dielo *Poezye* vzniklo v rokoch 1806 – 1812. Tablic žil v období osvietenstva a národného obrodzenia – v období, v ktorom viacerí vzdelanci začali pociťovať spoločodpovednosť za vzdelanostnú úroveň ľudu a usilovali sa povzniesť túto úroveň aj pomocou popularizačných spisov zameraných na zdravie. Boli medzi nimi i farári. Roku 1795 vydal evanjelický farár v Cinkote pri Pešti, Juraj Ribay, knihu *Katechyzmus o zdraví pro lid a školskou mládež*. V tejto aktivite pokračoval aj Tablic: roku 1813 vydal príručku prvej pomoci: *Lidomil poučujúci, kterak by lidé mnohým života nebezpečenstvím opatrně vyhnouti a v ně vpadli šťastně retování býti mohli*.

Hlavné zdravotno-výchovné dielo Tablica vyšlo práve pred 200 rokmi, už spomínaná *Kratičká Dyetyka*, to jest správa k zadržení dobrého řádu života, a k zachování tudy stálého zdraví až do neypozdnější starosti. Hneď titulná strana zdôrazňuje: „Kniha pro každého neyvíce pak pro školy slovenské.“ Svoju 84-stranovú prácu Tablic venoval Františkovi Plachymu, podžupanovi Hontianskej stolice (a inšpektorovi evanjelickej cirkvi) – vo venovaní píše: „...presvedčený som, že naša školská

mládež i z tejto chatrnej knižočky pod správou rozvážneho učiteľa mnohým veciam sa naučí“. A ktoré sú to veci? Prvá kapitola hovorí o zdravom a nezdravom povetří, druhá o miernosti v jedení, tretia o striedmosti v pití, štvrtá o „pracovitosti a denním těla pohybování“, piata o spánku, šiesta o škodlivých a zdraviu prospešných „náruživostech a vášněch“, siedma o vyprázdňovaní tela. Na začiatku 8. kapitoly je upozornenie: „Má se v školách celé vynechati“ – kapitola totiž hovorí „O tělesném obcování“, čiže o sexuálnom živote. Deviata kapitola je venovaná obliekaniu a desiata čistote, umývaniu a kúpaniu tela. Po 10. kapitole nasleduje prídavok pod názvom „Ržád života pro věkem sešlé lidi“ – čo možno považovať za prvý slovenský geriatrický spis.

Tablic zomrel 23. januára 1832. Na jeho hrob pri kostolnom múre v Hontianskych Moravciach prikladáme veniec úcty aj v mene dnešných pediatrov.

MUDr. László Kiss, CSc., dr. habil.

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety
Palackého č. 1, 810 00 Bratislava
kiss.agi@panelnet.sk